

UPPDRAG PSYKISK HÄLSA

Stockholms län

UPPDRAG PSYKISK HÄLSA STOCKHOLMS LÄN

- HANDLINGSPLAN FÖR 2021-2022

STORSTHLM
KOMMUNER I SAMVERKAN

 Region Stockholm

NSPH
Nationell samverkan för Psykisk Hälsa
Stockholms län

Innehåll

Introduktion och bakgrund.....	3
Definitioner av begrepp inom området psykisk hälsa	3
Överenskommelse insatser inom psykisk hälsa och suicidprevention	5
Länsgemensamma satsningen Uppdrag Psykisk Hälsa Stockholms län	6
Syfte och målsättning med satsningen.....	6
Satsningens organisation.....	7
Ett samverkanskansli för ökat utbyte och samverkan mellan regionen och kommunerna	7
Insatser inom ramen för den länsgemensamma satsningen.....	8
Barn och unga 0–24 år.....	8
Gemensam tvärsektoriell ledning, styrning och utveckling	12

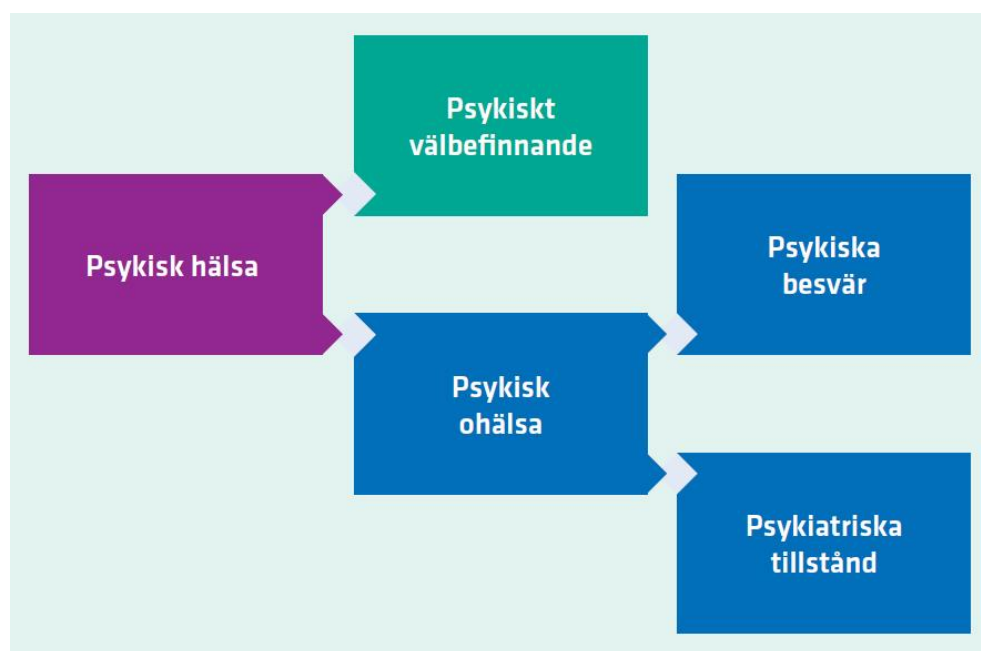
Introduktion och bakgrund

Definitioner av begrepp inom området psykisk hälsa

Psykisk hälsa och ohälsa beskrivs ibland på olika sätt i olika källor men innehåller ett par viktiga gemensamma dimensioner och definitioner. Uppdrag Psykisk Hälsa Stockholms län utgår i sitt arbete från definitioner och förhållanden från följande källor:

Världshälsoorganisationens definition av psykisk hälsa som *”ett tillstånd av psykiskt välbefinnande där varje individ kan förverkliga sina egna möjligheter, klara av vanliga påfrestningar, arbeta produktivt och bidra till det samhälle som hen lever i”*.

”Modellen för definitioner av begrepp inom området psykisk hälsa” som nyligen har tagits fram av SKR, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och SBU¹. Denna börjar i paraplybegreppet psykisk hälsa med dimensionerna psykiskt välbefinnande respektive psykisk ohälsa. Psykiskt välbefinnande och psykisk ohälsa är olika dimensioner och inte varandras motsatser. Även om det finns samband mellan dimensionerna kan exempelvis personer som inte har någon psykisk ohälsa uppleva ett lågt psykiskt välbefinnande. På samma sätt kan personer med psykiatriska tillstånd uppleva psykiskt välbefinnande. Det finns tydliga samband mellan psykisk ohälsa och självmord och de allra flesta som tar sitt liv har haft en depression eller någon annan form av psykisk ohälsa.

Modell² för att beskriva hur begrepp inom området psykisk hälsa förhåller sig till varandra.

¹ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/psykisk-halsa-och-suicidprevention/vad-ar-psykisk-halsa/>

² <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/psykisk-halsa-och-suicidprevention/vad-ar-psykisk-halsa/>

Psykisk hälsa - en tvärsektoriell fråga

Hur människor mår påverkas av många olika faktorer. Individuella faktorer kan handla om kön, ålder, arv, och eventuella funktionsvariationer. Välmående och god psykisk hälsa påverkas likt den fysiska hälsan också av kontextuella faktorer, såsom social situation, familjens eller individens ekonomi, kultur, miljö, ekonomi och samhällsutveckling. Psykisk hälsa är därför nära sammanvävt med andra politikområden, till exempel hälso- och sjukvård, arbetsliv, folkhälsa, utbildning och socialtjänst.

Barns förutsättningar för en god psykisk hälsa skiljer sig åt redan från födseln. Detta innebär dels att en del barn löper större risk att drabbas av ohälsa, dels att konsekvenserna av att drabbas blir mer allvarliga och långtgående.

För att uppnå en större jämlikhet i psykisk hälsa behöver flera huvudmän och verksamheter vara delaktiga i att erbjuda främjande, förebyggande och stödjande/behandlande insatser under olika faser av livet. Både på individ-, grupp- och samhällsnivå. Främjande av psykisk hälsa och förebyggande av psykisk ohälsa är därför en tvärsektoriell fråga, där strukturerad samverkan mellan många olika förvaltningar i kommunen, inom Region Stockholm och med andra aktörer i Stockholmsregionen är en förutsättning för att förverkliga flera mål och prioriteringar gemensamma för goda uppväxtvillkor, folkhälsa, hållbar utveckling av samhället och välfärdens utveckling.

Samverkan mellan aktörer bidrar till en bredare helhetsbild kring viktiga risk- och friskfaktorer och större möjlighet att främja psykisk hälsa och förebygga och behandla psykisk ohälsa. Det skapar bättre tillgång till och kvalitet i styrande samt strategiska och operativa insatser till befolkningen, vilket leder till en mer effektiv användning av offentliga resurser och samtidigt en ökad målluppfyllelse inom strategiskt prioriterade områden.

Utveckling av samverkan med individen i centrum

Nära vård är ett förhållningssätt för hur hälsa, vård och omsorg organiseras och tillhandahålls sömlöst, med utgångspunkt i patienters och brukares individuella behov och förutsättningar så att individens hela livssituation kan beaktas. Detta innebär att insatser behöver samordnas mellan primärvård och kommunal hälso- och sjukvård samt med socialtjänsten³, även när det gäller främjande och förebyggande insatser.

Att utveckla och implementera samverkan är en komplex process. Utgångspunkten är att formulera en målbild, med delaktighet i den aktuella målgruppen, som är gemensam för de samverkande parterna. Eftersom färdiga lösningar saknas behöver arbetet genomföras och utvecklas steg för steg och kontinuerligt följas upp gentemot uppsatta mål.⁴

³ [Overenskommelse insatser psykisk halsa 2021.pdf \(skr.se\)](#)

⁴ <https://webbutik.skr.se/sv/artiklar/att-driva-omstallningen-till-nara-varld.html>

Överenskommelse insatser inom psykisk hälsa och suicidprevention

Genom årliga överenskommelser mellan staten och Sveriges kommuner och regioner (SKR) har särskilda satsningar på psykisk hälsa och psykisk ohälsa genomförts sedan år 2008.⁵

Den reviderade *Överenskommelsen för år 2021–2022*⁶ möjliggör för Region Stockholm och kommunerna inom Stockholms län att ta del av medel på sammanlagt 361 miljoner kronor för regionala och lokala insatser utifrån satsningarna som beskrivs i överenskommelsen.

	Område	Region Stockholm	Kommuner	Länsgemensamt
5.1	Utvecklingsarbete utifrån handlingsplaner med mera	60 841 842	46 092 305	
5.2	Insatser för barn och unga inklusive barn- och ungdomspsykiatri	86 385 045		
5.4	Kunskapsbaserad och säker hälso- och sjukvård och socialtjänst	23 046 152	23 046 152	
5.7	Traumavård	11 523 076		
5.3	Insatser för personer med samsjuklighet			26 893 845
5.5	Insatser för stärkt brukarmedverkan			2 000 000
5.6	Suicidprevention			46 092 305
Del av 5.2	Ungdomsmottagningar			35 020 964

Tabell 1. Tilldelade medel för Stockholms län enligt överenskommelsen om insatser inom psykisk hälsa 2021. Medlen är fördelade utifrån befolkningsmängd. Ungdomsmottagningen medel är fördelade på andelen barn och unga 0–25 i respektive upptagningsområde.

⁵ [Länsgemensamma satsningar inom psykisk hälsa | Storsthlm](#)

⁶ https://skr.se/download/18.4d3d64e3177db55b1663b1c6/1615532219113/Overenskommelse_insatser_psykisk_halsa_2021.pdf

Länsgemensamma satsningen Uppdrag Psykisk Hälsa Stockholms län

I Stockholms län har region Stockholm och kommunerna identifierat ett behov av ökad samverkan mellan aktörer i arbetet med att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa.⁷ Region Stockholm och samtliga kommuner i Stockholms län har därför beslutat att avsätta medel till en länsgemensam satsning som ska bidra till en förstärkt samverkan mellan kommun och region i arbetet på området. Nationell samverkan för psykisk hälsa (NSPH) Stockholms län företräder i patient-, brukar- och anhörigorganisationer i det länsgemensamma utvecklingsarbetet inom ramen för Uppdrag Psykisk Hälsa Stockholms län.

För genomförande av insatser inom Uppdrag Psykisk Hälsa Stockholms län tas en handlingsplan fram med aktiviteter för året. Handlingsplanen grundar sig på den länsgemensamma analysen och aktiviteterna syftar till att stödja kommunerna och Region Stockholm i planeringen och vidareutvecklingen av arbetet på området psykisk hälsa.

Denna handlingsplan är en förlängning av den fjärde versionen av handlingsplanen med mindre justeringar. På hemsidan kan du läsa mer om satsningens historik och ta del av samtliga handlingsplaner:

Uppdragpsykiskhalsa.se/stockholmslan/handlingsplaner

Syfte och målsättning med satsningen

Syftet med den länsgemensamma satsningen är att stödja och förstärka arbetet med att främja psykisk hälsa och att förebygga och stödja/behandla psykisk ohälsa i befolkningen i Region Stockholm och kommunerna i Stockholms län.

Arbetet har ett särskilt fokus på att utveckla och förstärka tvärssektoriell samverkan, särskilt mellan förskola, skola, socialtjänst och hälso- och sjukvård och individen, samt samverkan mellan kommunerna och regionen. Detta gör Uppdrag Psykisk Hälsa Stockholms län genom att:

1. **Bidra till en ökad dialog** mellan företrädare och representanter för Region Stockholm och kommunerna i Stockholms län när det gäller frågan om samverkan för mer effektiva insatser till medborgare, brukare, patienter och anhöriga.
2. **Verka för en ökad samsyn** kring vilka utmaningar som finns i Stockholms län och en gemensam syn på hur man ska gå vidare för att möta identifierade utmaningar.
3. **Sprida och implementera kunskap** samt bidra till ny kunskap genom stöd för utveckling av lokalt samarbete i arbetet med att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa i Stockholms län.
4. **Testa nya arbetssätt** mellan verksamheter och huvudmän för mer effektiva sätt att organisera och/eller arbeta med frågor som handlar om att främja psykisk hälsa och förebygga och stödja/behandla psykisk ohälsa.

Verksamheter inom socialtjänst, förskola, skola och hälso- och sjukvård som har i uppdrag att arbeta med barn och ungas psykiska hälsa är skyldiga att leva upp till Barnkonventionen. En viktig förutsättning för att lyckas är att göra barn och unga delaktiga - både i det enskilda mötet och i utvecklingen av verksamheter som erbjuder främjande, förebyggande och behandlande insatser. Delaktighet är också en avgörande del i utvecklingen av nära vård och bidrar till bättre resultat av de insatser som erbjuds. Det finns därför ett behov av särskilt fokus på att stärka barn och ungas delaktighet och inflytande.

⁷ Minnesanteckningar från PRIO Styrgrupp 2016-05-23. Hälso- och Sjukvårdsförvaltningen Stockholms läns landsting och Storsthlm.

Satsningens organisation

Beslut om medel och handlingsplan tas av styrgruppen för Uppdrag Psykisk Hälsa Stockholms län. I styrgruppen finns representanter från Region Stockholm, Storsthlm⁸ samt från ett par kommuner i Stockholms län och från Nationell samverkan för psykisk hälsa (NSPH) Stockholms län. Styrgruppen företräder olika huvudmän och verksamheter för att på så sätt säkerställa ett tvärsektorielt perspektiv på främjande av psykisk hälsa och förebyggande av psykisk ohälsa. Den länsgemensamma satsningen sker även i nära samarbete med pågående internt arbete på Hälso- och sjukvårdsförvaltningen inom Region Stockholm respektive Storsthlm.

Den politiska förankringen för den länsgemensamma satsningen sker genom den politiska ledningsgruppen för samverkan inom vård och omsorgsarbetet i Stockholms län (VIS).⁹ Satsningen förankras i kommunerna främst genom kommunsamordnarnätverket för psykisk hälsa på Storsthlm. Den länsgemensamma satsningen ska under 2022 utvecklas samordnat med samverkansstrukturen inom ramen för Huvudöverenskommelse kring hälsa, vård och omsorg (HÖK)¹⁰.

Ett samverkanskansli för ökat utbyte och samverkan mellan regionen och kommunerna

Ett samverkanskansli med två projektledare ansvarar för att planera och genomföra de aktiviteter som beslutas av styrgruppen. Projektledarna är anställda av Region Stockholm respektive Storsthlm, men rapporterar till den länsgemensamma styrgruppen för satsningen. Kansliet stöds vidare av samordnare på Storsthlm och Region Stockholm med övergripande ansvar för överenskommelsen gällande insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention, samt satsningar inom ramen av den överenskommelsen.

Uppdraget till samverkanskansliet är att initiera, upprätthålla och samordna dialoger och samverkan mellan Region Stockholm och kommunerna i Stockholms län i frågor som rör främjande av psykisk hälsa och förebyggande av psykisk ohälsa.

Samverkanskansliet ska bidra till att utbyte av kunskap sker mellan samverkansparterna och att respektive huvudman är uppdaterad om utvecklingsarbeten i den andra organisationen.

Samverkanskansliets uppdrag innebär bland annat att:

- Ta fram underlag och kartläggningar som kan användas i arbetet med analys och handlingsplanerna.
- Årligen revidera och uppdatera den länsövergripande handlingsplanen.
- Planera, genomföra och följa upp aktiviteter i handlingsplanen.
- Vara en länk mellan kommunerna i Stockholms län och Region Stockholm.
- Vara en länk mellan satsningar i länet med fokus på främjande av psykisk hälsa och förebyggande av psykisk ohälsa.
- Samla och sprida information om satsningar och goda exempel på nationell, regional och lokal nivå, i första hand via hemsida och nyhetsbrev men också genom workshops, konferenser, artiklar och filmer.
- Identifiera och initiera samverkan i olika frågor, till exempel genom att skapa forum för dialog.
- Medverka till ökad samsyn kring utmaningar, behov och lösningar.

⁸ Storsthlm är en sammanslutning av de 26 kommuner som ingår i Stockholms län. Läs mer på Storsthlms hemsida, www.storsthlm.se.

⁹ Läs mer på Storsthlms hemsida, www.storsthlm.se/om-oss/politisk-styrning-och-organisation/politiska-grupper.html.

¹⁰ <https://www.storsthlm.se/social-valfard-halsa/samverkan-med-region-stockholm/huvudoverenskommelse-hok/>

Insatser inom ramen för den länsgemensamma satsningen

Under 2022 har den länsgemensamma satsningen på området psykisk hälsa ett fokus på några områden där det finns ett särskilt behov av aktiviteter och insatser. Dessa områden är:

- Barn och unga.
- Gemensam tvärsektoriell ledning, styrning och utveckling.

Inom varje område finns aktiviteter som ska genomföras under 2022. I beskrivningen av aktiviteterna tydliggörs kopplingar till de delar av överenskommelsen psykisk hälsa 2021–2022 som är mest relevanta. Överenskommelsens olika delar enligt tabellen nedan synliggörs under respektive aktiviteter:

Aktivitet	Beskrivning
Handlingsplaner	Utvecklingsarbete utifrån handlingsplaner etcetera
Kunskap	Kunskapsbaserad och säker hälso-och sjukvård och socialtjänst.
Samsjuklighet	Insatser för personer med samsjuklighet.
Brukarmedverkan	Insatser för stärkt brukarmedverkan.
Suicidprevention	Satsningar på suicidprevention.
Ungdomsmottagningar	Ungdomsmottagningar.

Förändringar kan komma att ske över tid, där aktiviteter läggs till och justeras.

Barn och unga 0–24 år

Barn har rätt att utvecklas och må bra, det slår bland annat Barnkonventionen fast. I internationella undersökningar av barn och ungas uppväxtvillkor rankas Sverige relativt högt, även jämfört med andra välfärdsländer.¹¹ De flesta svenska barn och ungdomar mår bra, både psykiskt och fysiskt. De har en bra barndom, tar sig igenom tiden som tonåringar på ett bra sätt och växer upp till trygga vuxna. Samtidigt finns tecken på att den psykiska hälsan hos barn och unga i Sverige under en längre period försämrats och att det finns brister när det gäller att fånga upp de barn som mår dåligt.

De barn och ungdomar som i allra störst utsträckning riskerar att inte få hjälp och stöd i tid är de som samtidigt växer upp i familjer med ekonomisk och/eller social utsatthet, där barnen själva visar symtom på psykisk ohälsa och/eller funktionsnedsättning och där barnet inte har en fungerande vardag i förskola eller skola. Allra mest

¹¹ UNICEF (2020).

sårbara är de med föräldrar som av olika skäl inte uppmärksammar barnets problem eller inte är mottagliga för hjälp och stöd. Det är också troligt att dessa barn och deras livsvillkor påverkas särskilt negativt av pågående pandemi som kan leda till att skillnaderna i hälsa ökar. De barn som växer upp med den här typen av komplexa problem och inte får hjälp i tid riskerar inte bara psykisk ohälsa utan också att få stora svårigheter att gå ut skolan med godkända betyg samt svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Kommuner och regioner behöver därför utveckla och implementera modeller och arbetssätt som säkerställer en helhetssyn på barn, eftersom det är en förutsättning för att deras rätt till hjälp och stöd tillgodoses fullt ut och i tid. Den länsgemensamma satsningen kommer att arbeta för att även fortsatt erbjuda ett stöd till kommunerna och Region Stockholm med ett särskilt fokus på barn och unga. Stödet kommer framförallt att avgränsas till två områden som har identifierats som särskilt viktiga:

- förebyggande och tidiga insatser/första linjen
- skolan som arena.

Flera rapporter, både från myndigheter och barnrättsorganisationer, har under de senaste åren vittnat om att barn och unga inte har inflytande eller är delaktiga i den utsträckning som Barnkonventionen avser i frågor som rör psykisk hälsa. Det handlar bland annat om att barn saknar trygga vuxna att vända sig till, att de saknar inflytande över de åtgärder som sätts in, att de upplever att professionella inte har lyssnat eller stöttat dem tillräckligt eller att de inte har förstått deras behov.

Förebyggande och tidiga insatser

Alla barn ska ha tillgång jämlika förutsättningar för en god hälsa och till tidigt stöd. Tillgången till tidiga insatser behöver stärkas. De allra minsta barnen är särskilt sårbara eftersom de är helt beroende av föräldrarna för sin utveckling och sitt välbefinnande. Ju tidigare stöd till barn och familjer med extra behov sätts in, desto större är chansen att förebygga att problem växer sig stora. Genom att erbjuda stöd tidigt i ålder eller vid tidiga tecken på att ett barn inte mår bra kan lidandet för enskilda barn minskas och psykisk hälsa främjas. Samtidigt blir kostnaderna för samhället mindre.

Både kommun och region har ett ansvar för att arbeta med förebyggande och tidiga insatser och ansvaret är fördelat mellan flera olika verksamheter inom respektive huvudman, till exempel husläkarmottagningar, elevhälsan, förskolan, barnhälsovården, barn- och ungdomspsykiatri, barnmorskemottagningar och socialtjänstens verksamheter. Familjecentraler, hembesöksprogram och ungdomsmottagningar är exempel på verksamheter som drivs i samverkan mellan huvudmän. Ungdomsmottagningarna i Stockholms län har från och med den 1 januari 2021 ett delat huvudmannaskap. Med utgångspunkt i denna förändring pågår ett utvecklingsarbete i länet som syftar till en mer jämlik vård och ett mer jämlikt bemötande till ungdomar på länets ungdomsmottagningar.

Stockholms län har 31 familjecentraler fördelade på 14 kommuner och runt om i länet pågår satsningar för att starta nya och vidareutveckla befintliga familjecentraler. Hembesöksprogram implementeras i utvalda områden i länet för att stärka jämlikhet i hälsa. I oktober 2021 fanns det utökade hembesöksprogrammet på 17 BVC och i åtta kommuner i Stockholms län där Care need index (CNI) visar på en ökad risk för ohälsa hos befolkningen. Det finns utrymme för implementering i ytterligare ett antal områden. Just nu pågår ett pilotarbete i länet för att utveckla föräldrastödsprogrammet ABC till föräldrar med barn 0–2 år. Under 2022 påbörjas effektstudier.

Det finns potential för utveckling av en strukturerad samverkan mellan verksamheter som arbetar med tidiga insatser till barn och unga. En viktig utgångspunkt för samverkan är att gemensamt definiera vilka barn som idag riskerar att inte bli upptäckta eller få stöd och hjälp i tid och definiera uppdrag och ansvar i relation till dessa barn. Det kan handla om små barn med autism som inte får sin rätt till stöd i vardagen tillgodosett eller barn med självskadebeteende. Det kan också handla om barn som växer upp i utsatta områden, barn i familjer som har flytt till Sverige och barn som växer upp med missbruk/beroende, psykisk ohälsa och våld i familjen.

För barn i förskola finns ingen motsvarighet till den elevhälsa som finns i skolan. Detta medför en risk för att yngre barn som visar tecken på psykisk ohälsa inte får det stöd de behöver. Förstärkt samverkan mellan förskola, BVC, socialtjänst med flera är nödvändigt, både för att förstå barnets behov och för att hitta lösningar utifrån en helhetssyn på barnet. Det är troligt att en bättre samverkan leder till tidigare upptäckt, bättre bedömningar av vilket stöd som behövs och bättre kvalitet och kontinuitet i de insatser som erbjuds. Exempel från länet på samverkan kring tidigt stöd till förskolebarn är:

- återkommande samverkansträffar utifrån olika teman där personal från förskola, BVC, MVC och socialtjänst deltar (Sigtuna och Rinkeby-Kista SDF).
- SAGA-teamen (Sollentuna).

Begreppet första linjen innefattar förebyggande och tidiga insatser vid psykisk ohälsa inom både kommun och region, även om det idag främst används inom hälso- och sjukvård. Den 1 december 2021 började en ny struktur gälla för omhändertagandet av barn och unga med psykisk ohälsa i Region Stockholm. Samtliga husläkarmottagningar fick då få ansvar för ett utökat första linje-uppdrag riktat till barn från 6 år. Det utökade första linje-uppdraget kommer att innebära behov av utvecklad samverkan med närliggande verksamheter som till exempel elevhälsa och ungdomsmottagningar. När det gäller blivande föräldrar och små barn 0–5 år kommer Malinamottagningar att erbjuda insatser från och med den 1 april 2022.

En annan kommande strukturförändring inom Region Stockholm är att ansvaret för genomförande av ADHD-utredningar flyttas från barn- och ungdomsmedicinska mottagningar till barn- och ungdomspsykiatrien från och med den 1 juni 2022. Vidare införs en ny geografisk indelning och mottagningsstruktur för barn- och ungdomspsykiatrien under 2023.

Långsiktiga mål

- Strukturerad samverkan mellan kommuner och Region Stockholm ökar när det gäller tidiga insatser till barn och unga med lättare psykisk ohälsa.
- Fler verksamheter inom kommun och Region Stockholm känner till och använder systematiska arbetssätt för att göra barn delaktiga i frågor som rör dem själva och deras psykiska hälsa och i att följa upp barns upplevelser av stöd och hjälp som de har fått.

Kortsiktiga mål

- Ökad kunskap och samsyn regionalt och lokalt kring vilka barn i de lägre åldrarna som riskerar att inte upptäckas eller få stöd i tid i Stockholms län och hur verksamheternas ansvar och uppdrag ser ut i relation till dessa barn.
- Verksamheter inom Region Stockholm samt socialtjänsten, skolor och förskolor i länet utvecklar sitt arbete med tidiga och förebyggande insatser inom området psykisk hälsa, var för sig och gemensamt
- Verksamheter inom Region Stockholm och kommun använder sig av *Sammanställning av metoder och arbetssätt för att stärka barns och ungas delaktighet och inflytande* i frågor som rör psykisk hälsa samt det material som har tagits fram i samarbete med barnrättsorganisationen Maskrosbarn.

Aktivitet 1. Ge stöd i arbetet med att utveckla samverkan kring tidig upptäckt och tidigt stöd

Kunskap	Samsjuklighet
---------	---------------

- Erbjud stöd och följ upp i utvecklingsprocesser lokalt, kopplat till stödmaterial för strukturerad samverkan kring barn i förskoleålder (metodutveckling). Målgrupp: medarbetare, chefer och politiker i Region Stockholm och kommunerna i Stockholm län.
- Bidra i planering av och genomföra konferenser som syftar till att sprida kunskap och stöd för utveckling av

tidiga insatser riktade till yngre barn och vikten av förebyggande arbete.

- Verka för spridning och dialog kring resultat i rapporten Familjecentraler i Stockholms län – diskussionsunderlag. Undersöka möjlighet att ta fram en vägledning för familjecentraler.
- Inventera behov för långsiktig implementering av hembesöksprogram. Verka för spridning och dialog av resultat och eventuellt föreslå aktiviteter för regionalt utvecklingsarbete.

Aktivitet 2. Stödja implementering av metoder och arbetssätt för att stärka barns delaktighet och inflytande

Samsjuklighet	Brukarmedverkan	Ungdomsmottagningar
• Genomföra och utvärdera processtöd med syfte att bidra till metodutveckling i arbetet med ungas delaktighet och inflytande på ungdomsmottagningar. • Genomföra spridning och dialog (till exempel genom en halvdagskonferens) kring resultat från brukarstyrd brukarrevision med barn och unga som medverkat i SIP.		

Skolan som arena

Forskning visar att skolan har stor betydelse för den psykiska hälsan hos barn och unga, där svaga skolprestationer påverkar den psykiska hälsan och den psykiska hälsan påverkar skolprestationerna.¹²

Att gå ut skolan med godkända betyg är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för att minska eller förhindra psykisk ohälsa hos barn och unga. Barn och unga som presterar i skolan har mindre risk för psykisk ohälsa både under tiden som ung och senare i livet. Skolans kompensatoriska uppdrag kan också fungera som en skyddsfaktor för de barn och unga som har föräldrar som av olika anledningar brister i sin omsorg eller andra riskfaktorer.

Grunden för att gå ut skolan med godkända betyg är att vara närvarande och ta del av undervisningen. Samtidigt har många barn och unga närvaroproblem som påverkar deras möjligheter till fullföljd utbildning på ett negativt sätt. Idag arbetar många skolor med att främja skolnärvaro och förebygga närvaroproblem. Barn och unga med närvaroproblem behöver ofta stöd från olika verksamheter inom både kommun och Region Stockholm för att vara närvarande och delaktiga i undervisningen. Samverkan mellan aktörer kring främjande av närvaro och förebyggande av närvaroproblem är nödvändigt för att få goda resultat i arbetet. En viktig utgångspunkt för en fungerande samverkan är att använda gemensamma begrepp och definiera innebörden av dem. I arbetet är det också centralt att gemensamt definiera vilka målgrupper av barn som riskerar att utveckla närvaroproblem.

Skolmiljön kan utgöra en riskfaktor för psykisk ohälsa hos vissa barn och unga. Det kan till exempel handla om ökad stress, att behöva vistas i en stökig miljö eller att det förekommer kränkande behandling och andra former av diskriminering. Skolan är därför en viktig arena för främjande och förebyggande insatser bland barn och unga. Idag får en del av barn och unga boende i Stockholms län tillgång till insatser och aktiviteter som syftar till att främja den psykiska hälsan, till exempel genom de evidensbaserade programmen Youth Aware of Mental health (YAM)¹³ och PAX Good Behavior Game (PAX)¹⁴.

Att främja skolnärvaro och förebygga närvaroproblem är en angelägenhet för flera av de verksamheter som träffar barn och unga och inte bara för skolan. De av Ifous tre framtagna kunskapsöversikterna¹⁵ utgör stöd i arbetet med att utveckla arbetet med att främja närvaro, att utreda närvaroproblem och att samverka vid

¹² Gustafsson et al., 2010.

¹³ Läs mer om YAM på Karolinska Institutets hemsida, <https://ki.se/nasp/youth-aware-of-mental-health-yam>

¹⁴ Läs mer om PAX på hemsidan, <http://paxiskolan.se>

¹⁵ <https://www.uppdragpsyiskhalsa.se/stockholmslan/barn-unga/skolnarvaro/>

närvaroproblem. Elevhälsportalen, www.elevhalsportalen.se, är en verksamhet inom Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (CES), Region Stockholm erbjuder stöd till skolor i genomförandet av hälsofrämjande och förebyggande insatser på organisationsnivå i skolmiljön.

Långsiktiga mål

- Stärkt strukturerad samverkan mellan verksamheter i länet i arbetet med att främja skolnärvaro och förebygga närvaroproblem.

Kortsiktiga mål

- Fler kommuner i länet tar del av stöd i arbetet med att utveckla och implementera kunskap och arbetssätt för att främja skolnärvaro och för att utreda närvaroproblem
- Kunskapen ökar om hur skolan, socialtjänsten och hälso- och sjukvården kan samverka i arbetet med att främja närvaro och förebygga närvaroproblem.
- Kommuner och verksamheter inom hälso- och sjukvård tar del av stöd i arbetet med att utveckla och implementera arbetssätt för samverkan vid närvaroproblem.

Aktivitet 1. Fortsatt satsning på att främja skolnärvaro och förebygga närvaroproblem

Kunskap	Suicidprevention
• Erbjud processstöd i lokala workshops med utgångspunkt i skrifter om skolnärvaro/frånvaro och samverkan (Ifous). Skapa tillfällen för erfarenhetsutbyte mellan områden som tagit del av lokala workshops. • Ta fram en beskrivning av ovanstående modell för processstöd samt följ upp hur denna bidrar till utveckling av det närvarofrämjande arbetet lokalt.	

Gemensam tvärssektoriell ledning, styrning och utveckling

För att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa krävs en långsiktig plan och en strategisk tvärssektoriell strukturerad samverkan i ledning, styrning och utveckling av arbetet.

Tvärssektoriell samverkan behövs inom kommuners och Region Stockholms olika förvaltningar och mellan de båda huvudmännens olika förvaltningar på både lokal och regional nivå. För att bygga ett aktivt ömsesidigt lärande och erfarenhetsutbyte behöver också kommunerna i länet samverka.

Samverkan är ett mångfacetterat begrepp där det dels kan handla om samverkan mellan olika:

- professionella roller och kunskapsområden,
- enheter och förvaltningar i en organisation,
- organisationer.

Samverkan kan ha olika syften:

- löpande genomförande av verksamhet.
- gemensam utveckling och innovation.
- spridning och lärande mellan olika sammanhang.

Samverkan kan bedrivas på olika nivåer:

- Politisk samordning.
- Strategisk samordning på förvaltningsledningsnivå.
- Operativ samordning på enhetsnivå.

Lämpliga former för samverkan skiftar mellan de tre olika dimensionerna.

Exempel på regional tvärsektoriell samverkan mellan kommuner och Region Stockholm för gemensam utveckling är styrgruppen för Uppdrag Psykisk Hälsa Stockholms län. Samverkan kring barn och unga i behov av särskilt stöd finns i form av BUSSAM på regional nivå och BUS-grupper på lokal nivå. BUS-överenskommelsen innefattar inte samverkan kring främjande och förebyggande insatser men i några kommuner och stadsdelsförvaltningar i länet har man ändå valt att även behandla den typen av frågor.

Den utvärdering som har gjorts av Uppdrag Psykisk Hälsa Stockholms län indikerar att det även finns behov av en utvecklad styrning och ledning inom kommunen i frågor som rör främjande av psykisk hälsa och förebyggande av psykisk ohälsa. Kommunsamordnarnas placering i organisationen, tillgång till tvärsektoriell styrning, beslut kring stimulansmedel lokalt och beredskapen att ta del av det stöd som erbjuds inom Uppdrag Psykisk Hälsa Stockholms län varierar mycket från kommun till kommun.

I dagsläget förekommer samverkan inom områdena folkhälsa och psykisk hälsa i varierande omfattning och på olika nivåer i Stockholms län, men en övergripande regional samordning av frågorna saknas. Flera satsningar verkar för att bygga hållbara strukturer för tvärsektoriell samverkan. Ett exempel är Region Stockholms ambition att utveckla folkhälsoarbetet inom ramen för det regionala utvecklingsansvaret, ett arbete som utvecklas tillsammans med länets kommuner och andra nyckelaktörer. Andra exempel där utveckling pågår är Region Stockholms arbete med folkhälsopolicyn, strategin för främjande av psykisk hälsa och förebyggande av psykisk ohälsa och strategin för suicidprevention.

Folkhälsopiloten Länsstyrelsen Stockholm är ett annat utvecklingsarbete som har pågått i länet under åren 2019–2021 och utgår från ett regeringsuppdrag om att ta fram metoder för samordning av ett tvärsektoriellt regionalt arbete för jämlik folkhälsa. Uppdrag Psykisk Hälsa Stockholms län tar del av lärdomar och erfarenheter från dessa utvecklingsarbeten och kommer vid behov att samverka vid genomförande av aktiviteter i handlingsplanen.

Långsiktiga mål

- Att det finns en fungerande tvärsektoriell ledning och styrning på olika nivåer från främjande till specialiserade insatser i Stockholms län och en aktiv samordning mellan dessa satsningar.
- Fler verksamheter inom kommun och Region Stockholm samverkar med medborgare i frågor som rör verksamhetsutveckling kopplat till psykisk hälsa. Till exempel genom de patient-, brukar- och anhörigorganisationer som finns.

Kortsiktiga mål

- Att det finns en fungerande ledning och styrning lokalt kring stimulansmedel.
- Att det finns behovsanalyser/nulägesbeskrivningar som kan fungera som underlag för gemensamma beslut och framtagande av stöd för tvärsektoriell samverkan.
- Att det finns stöd för tvärsektoriell samverkan inom kommunen (och mellan kommun och Region Stockholm.)
- Fler deltar i utbildningen *Att leda utvecklingsarbete*.
- Ökad kunskap i verksamheter inom kommun och Region Stockholm om metoder och organisationer som finns för att göra medborgare delaktiga i verksamhetsutveckling.

Aktivitet 1. Stöd som gynnar lokalt tvärsektoriellt arbete med psykisk hälsa

Handlingsplaner	Kunskap
-----------------	---------

Den läns-gemensamma satsningen bidrar i undersökningen av vilka behov och förutsättningar som finns för utveckling av tvärsektoriellt arbete i främjande av psykisk hälsa och förebyggande av psykisk ohälsa. Vidare uppdateras och utvecklas analyser som kan utgöra gemensamt kunskapsunderlag för regionalt och lokalt arbete i länet. Detta görs genom att:

- Bidra i Storsthlm's genomförande av fördjupningsstudie för kommunernas gemensamma arbete med psykisk hälsa och framtagandet av en länsövergripande långsiktig handlingsplan.
- Bidra i uppdatering, omarbetning och analys av underlag som beskriver lokala, regionala och nationella nulägen samt förutsättningar för fortsatt läns-gemensamt och lokalt arbete med psykisk hälsa.
- Bidra i utveckling av relevanta mål och indikatorer för uppföljning av arbetet.
- Beakta behov av samverkan mellan kommunerna och Region Stockholm
- Stimulera ledarskap i utvecklingsarbete i länet genom att finansiera deltagande för team i SKR:s utbildning *Att leda utvecklingsarbete*.